

2014. november

imborá

kíváncsi diákok lapja

Időutazás
Cimbirodalomban

MAURICE CARÊME, LACKFI JÁNOS, JANIKOVSKY ÉVA
és BOGDÁN LÁSZLÓ társaságában

Miért utazunk vissza az időben?

Időutazásra hívunk benneteket, az elkövetkező lapszámokban az elmúlt 25 év irodalmi anyagából válogatunk gyöngyszemeket. **Cimbirodalom** rovatunk ugyan csak nyolc éve, 2006 óta működik ezzel a címmel, de a **Cimbora** lényegét kezdetektől a friss, maradandó érvényű irodalmi alkotások adták, az, hogy bemutassuk nektek a magyar és világirodalom kiemelkedő alkotóit.

Miért érdekes ma például az, hogy 1995-ben, amikor ti még meg sem születtetek, **Janikovszky Éva**, a „kamaszhangú” magyar író Sepsiszentgyörgyön járt, és a Cimbora munkatársa beszélgetett vele?

Hamar megértitek, amikor elolvassátok a rövid interjút, amit ismét közreadunk, és az ezt követő képregényes, réberes-janikovszkys írást, a **Kire ütött ez a gyerek?**-et. Persze, lehet, hogy a *magnó*zom kifejezés ismeretlen, nyugodtan helyettesítsd *zenét hallgatok*-kal, hiszen a magnó egy régi fajta, még a CD-s és kazettás lejátszó előtti időkből való zenegép. A lényeg pedig ugyanaz, kiderül, ha eddig nem tudtad, csak sejtetted: azt a felnőttet, aki ma téged nyaggat, hogy „bezzeg az én időmben nem így volt, nem görnyedtünk egész nap a gép előtt, nem csak Facebookon beszélgettünk a barátainkkal stb...”, nos, őt ugyanezzel nyúzták, fárasztották annak idején, csak a díszlet s a szavak voltak egy kicsit másak. Jó olvasást, csemegézést az irodalom és kamaszkor örökérvényű gondjai és szépségei között! ☺

CIMBORA – 2014. november, XXV. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
CIBIBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetrő Bodoni Barnabás

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megyei
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Időutazás Címbirodalomban

Maurice Carême versei

Lackfi János tolmácsolásában ..... 4. oldal

Magadat idézed vagy nekem mondd?

Interjú Janikovszky Évával ..... 6. oldal

Janikovszky Éva - Réber László

Kire ütött ez a gyerek? ..... 7. oldal

Bogdán László

Mesék a táborból (részlet) ..... 10. oldal

A gyermekkor évszázadai

SZÓCS IMRE rovata

Vidéki vakációk emléke ..... 12. oldal

A kalodától a símogatásig

ZAYZON ÁGNES rovata

Kisgyermekkor a reneszánsz idején (1.) ..... 14. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

A fenséges rajz

A Szín-téren: Anne Lindberg ..... 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Híres magyar feltalálók ..... 18. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

A háború emlékezete ..... 23. oldal

EDŐságok

GERGELY EDŐ rovata

Ahonnán jössz ..... 26. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

Köllő Zsolt rovata

Torockó avagy a kis helyek varázsa ..... 27. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Mindig megújulni ..... 28. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 29. oldal

Keresztretjtvény ..... 30. oldal

Cimbi képtára ..... 31. oldal

Maurice Carême versei Lackfi János tolmácsolásában

Szóval...

(Je suis...)

Szóval gitár vagyok,
Egy szigeten banánfa,
Vagy nyurga utcalámpa,
Vagy kisdíák, nyugodt.

De épp így lehetek
Agyara oroszlánnak,
Kaméleonka, bágyadt,
Vagy tölgyfa levele.

Meg még – most vagy soha!
Karosszék vagy boa,
Lódarázs vagy kuvik.

Ez mind én vagyok, én,
S lehetnek maguk is,
Bár nem hiszik mesém.

Maurice Carême 1899-ben született Belgiumban, a Brabant nevű tartomány egyik vallon, tehát franciaajkú falujában, Wavréban. Szülei egyszerű emberek voltak: apja

szobafestő, anyja egy kis fűszerboltot vezetett, nagyapja a piacon árult. A wavréi gyermekkor boldog emléke kiapadhatatlan ihletforrás maradt a szerző számára. 1918-tól tanítóként dolgozott. 1943-ban elhagyta a pedagógusi pályát, hogy teljes egészében az írásnak szentelhesse magát.

1978-ban halt meg Anderlechtben. Utolsó kívánságának megfelelően szülőfalujában helyezték örök nyugalomra.

Ha a suszter...

(Si le cordonnier...)

Ha a suszter király volna,
Ha az út csupa cukorka,
Ha egy meg egy az tizenegy,
Ha piros meggy lenne a hegy,
Ha macskát enne az egér,
Csokoládét a denevér...
Nem is értem, ugyan miért
Gondolnák, hogy bolond vagyok,
Ha ilyesmit mondogatok.
Ettől bizony nem lenne még
Feje tetején a világ,
Sem összevisszaság.

A festő (L'artiste)

Akart festeni egy folyót
De az a képről lecsorgott.

Festett hát egy fácán-tojót,
Az elrepült, kereket oldott.

Rajzolt hát egy nagy tarka harkályt,
Széttörve a keretet elszállt.

Csillagot festett fény sugarának,
De az kiégette a vásznat.

Végül egy ajtót pacsmagolt
A festmény kellős közepére.

És újabb ajtók nyíltak ott,
Belépett a kastély termébe.

A csillag és a hullám (L'étoile et la vague)

Az ég legszebbik csillagát
A tengernek adta,
Övé is lett cserébe hát
A tenger legszebb habja.

Egyik évek óta suhan
Partról partvidékre,
Másik mind mélyebbre zuhan
Sós vizek ölébe.

De túl a csillagképeken
Látsz egy kikötőt:
Árboctalan, apálytalan,
Ott találkoznak ők.

Ha medvebocs lenne apa...

(Si mon pere était un ourson...)

Ha medvebocs lenne apa,
Aliz néni hízott liba,
Bácsikám egy vaskos trapéz,
Széktámla a húgom, Teréz,
Keresztanyám egy fakereszt,
Bátyám nagy tányér bableves,
Tanító bácsi struccmadár,
Öreg kaptár az iskolám,
Hát nem tudom, mi lenne itt,
Hogy folyna, ami most folyik,
De én nevetnék, mégpedig
Míg az ablak ki nem törik!

De nehéz! (Difficile!)

Ha dalolnának a halak,
Úszna a tyúk a víz alatt,
Fütyülnének az egerek,
Korcsolyáznának verebek,
Ha gyalulnának a cicák,
Én lennék a legjobb diák
Év végén, ez nem is vitás.
De nem dalolnak a halak,
Nem úszik tyúk a víz alatt,
Nem fütyülnek az egerek,

Nem korcsolyáznak verebek,
És nem gyalulnak a cicák,
Ülök hát itt, mint rossz diák,
Ki csöpp agyából ki se lát,
Nyüvöm a matematikát.

Tudod-e? (Avez-vous vu?)

Tudod-e, hogy van dromedár,
Mely emberyelven povedál?

Tudod-e, hogy van leopárd,
Mely nem szereti a homárt?

Tudod-e, hogy van oroszlán,
Mely szépen játszik kobozkán?

Tudod-e, hogy van kenguru,
Melynek zsebe nem domború?

Tudod-e, hogy van víziló,
Mely úgy nyafog, mint Ildikó?

Tudod-e, hogy van papagáj,
Mely égre labdát hajigál?

Tudod-e, hogy a sült liba
A tepsiből repül tova?

S tudod-e, hogy ki vagyok én,
Kinek senki se hisz a föld kerekén?

Forrás: Cimbora,
2006. január

Magadat idézed vagy nekem mondd?

Sepsiszentgyörgyön járt JANIKOVSZKY ÉVA író-nő. Néhány napig tartó háromszéki látogatása során író-olvasó találkozókon ismerkedett azokkal, akik őt könyveiből, írásaiból már jól ismerték.

- Isten hozta a Cimbora olvasóihoz! Janikovszky Éva neve nem ismeretlen az erdélyi kamaszoknak. Ritka az a felnőtt, aki ennyire jól ismeri, érti a gyermekek világát, és tud is a hangjukon, nyelvükön szólni, hiszen a felnőttek is szinte hallják-látják saját kamaszkori zsörtölődéseiket, a világra, a felnőttek világára csodálkozó önmagukat. Használjuk ki ezt a szentgyörgyi látogatást arra, hogy néhány olyan dolgot mondjon el magáról, amelyeket a könyvekből, írásokból nem

Janikovszky Éva (1926–2003)

lehet megtudni. Például azt, hol született, hol töltötte a gyermekkorát?

- Szegeden születtem, és ott éltem egészen tizenéves koromig. Ott is érettségiztem. Egyetemre már Budapesten jártam. A nagyszüleimnek Szegeden szép nagy könyv- és papírkereskedése volt, úgyhogy én valóban könyvek között nőttem fel. Nevelőapám – négyéves koromtól második apukám – újságíró volt. Tehát ilyen író-olvasó közegben nőttem fel, s ez egy életre szólóan eljegyzett engem a könyvekkel. Bölcsészkart végeztem Budapesten, és utána nagyon rövid ideig dolgoztam az akkori kultuszminisztériumban, majd a Móra Könyvkiadóhoz kerültem. Rettentő büszkén szoktam mondogatni, s mindig eldicsekszem vele: 40 éve annak, hogy én a kiadóhoz kerültem, lektornak. Ez egy latin szó és annyit jelent, hogy olvasó. Azt a foglalkozást jelzi, amit egyébként kiadói szerkesztőnek neveznek hiva-

talosan. El kell olvasni, amit mások azzal a nem titkolt szándékkal hoznak vagy küldenek el egy kiadóhoz, hogy könyv legyen belőle, kinyomtassák, megjelentessék.

- Van-e gyereke, unokája?

- Van egy fiam, villamosmérnök és külkereskedő. Németországban él. Az unokám ott született, öt éves múlt, iskolába készül, és azt szeretnénk, hogy Magyarországon, magyar iskolában kezdje a tanulást.

- Előfordult már, hogy egy gyermek nagyon felbosszantotta, és olyanokat kellett mondania neki, amiket kifiguráz a könyveiben a felnőttek viselkedésében?

- Ez anyai mivoltomban is számtalanszor előfordult velem. Elsősorban saját magam voltam a modell ahhoz, hogy miket mond egy felnőtt a fiának. Erre vonatkozóan egy jó történetem van. Megírtam a *Ha én felnőtt volnék* című könyvemet. Abban egy oldalon át szerepel az, amit a felnőttek mondogatnak a gyermeknek, hogy: Mosd meg a kezed!, Vedd föl a pulóvered! stb., stb. Ahogy ez lenni szokott az életben, a gyermek nem mossa meg a kezét, nem veszi fel a pulóverét, nem rakja el a játékait... És akkor jön az: hányszor mondjam el, édes fiam, vedd föl a..., rakd el a ... stb. stb. Ezt a könyvet, persze, olvasta a fiam. Egyszer friss vacsora volt, a fiam olyan 10 éves lehetett, már minden az asztalon, és én mondom neki: Jánoskám, gyere vacsorázni. Játszik, nem jön. Janó, gyere vacsorázni! Nem jön. Ez így ment, míg végül fölcsattantam és mondom neki: Janókám, hát hányszor mondjam már, gyere vacsorázni! A fiam erre megjelent az ajtóban és azt mondta nekem: Most magadat idézted vagy nekem mondtad? Ilyenkor az ember egy kicsit elszégyelli magát... Én tényleg részben a gyermekek gondolatait is próbálom mindig valahogy az ő nyelvükön kifejezni. Azt meg pontosan látom, hogy szegények mennyi ilyen közhelyszámba menő dolgot hallanak tőlünk folyton-folyvást, mert hát ilyenek vagyunk... de nekünk is megvan az okunk, mert ha valaki ötször hívja azt a gyermeket, és nem jön, akkor előbb-utóbb már variálja egy ilyen *hányszor mondjam*-mal.

- Könyvei hangulatához hozzátartoznak Réber László rendkívül találó rajzai...

- Hát bizony, életem nagy szerencséje volt... Nálunk – és azt hiszem, mindenütt – úgy van, hogy nem a szerző válassza az illusztrátort, a grafikust, hanem a kiadó. Amikor én megírtam az első ilyen képeskönyvemet, aminek az volt a címe, hogy *Te is tudod?*, akkor én azt képzeltem el, hogy a szövegnek és az illusztrációnak teljesen egyforma szerepe

legyen. Úgy írtam, hogy én magamnak közben, amit lehetett, odarajzoltam. Természetesen csak a szöveget adtam oda a kiadónak, és mondtam, hogy én így képzelem el. Tehát nem úgy, hogy külön szöveg, aztán kép, aztán megint szöveg, megint rajz. Az akkori szerkesztőm, T. Aszódy Éva találta ki, hogy Réber Lászlót kéri föl az illusztrációk elkészítésére. Így történt. Ismertem már Réber László munkásságát, és nagyon örültem ennek a javaslatnak. Persze, fogalmam sem volt róla, hogy végül is neki ez fog-e tetszeni, vagy miként készíti el az egészet. Szerencsére mindenkinek egyértelműen az volt a véleménye, hogy jobban nem is lehetett volna kiválasztani az én szövegeimhez az illusztrátort. Ezt bizonyítja, hogy mind a 22 könyv, amit én összesen írtam, ebből kettőt még mielőtt Réber Lászlóval összehozott volna a kiadó, de onnan kezdve mind a 20 könyvemet ő illusztrálta.

- Üzen-e valamit a *Cimbora* olvasóinak?

- A *Cimbora* olvasóinak meg még nagyon sok gyermeknek azt üzenem, hogy az én életem tanulsága: rettentően fontos a barátság. Azt, hogy az ember az életre szóló barátait gyermekkorában szerzi. Erre az én életem a legjobb példa, mert nekem a legeslegeslegjobb barátaim elemista korom óta a barátaim, és noha sajnos már egyik sem él közülük Magyarországon - az Egyesült Államokban, Kanadában, a világ különböző csücskeiben élnek -, ez a barátság kirtartott mindenem át. Mi leveleztünk, ami-

kor olyan idők jöttek, akkor már meglátogattuk egymást, ők is jönnek minden évben, én is megyek minden évben hozzájuk. Ott folytatjuk mindig a beszélgetést, ahol legutóbb abbahagytuk. Rendkívül fontosnak tartom ezt.

A másik fontos dolog szerintem a naplóiírás. Én 11 éves koromtól 18 éves koromig naplót vezettem. El nem tudom mondani, hogy mennyire hálás vagyok a kislánykori saját magamnak, amiért nem voltam rest - persze nem minden nap - rengeteg füzetet teleírni. Szamárságokkal meg nem szamárságokkal, az akkori érzéseimmel, gondolataimmal, mérgeledéseimmel, örömeimmel, bánatommal. Megmaradt nekem az, hogy milyen voltam én kislány, nagylány koromban, s ez hozzásegít ahhoz, hogy ne felejtsem el, milyen gyermeknek lenni. Ezt mindenkinek nagyon, nagyon ajánlom, ha örömet akar szerezni saját magának. Nagyon jó dolog az, ha az ember hozzászokik - persze egy kis igény kell hozzá, de gondolom, a *Cimbora* olvasóiból ez nem hiányzik -, hogy szüksége legyen arra, hogy megfogalmazza azt, amit gondol, amit érez. Egy naplóba nyugodtan leírhatom, ha nincs igazam, akkor is, ha nekem van igazam, hogy milyen igazságtalanok voltak velem, kidühöngtettem magam, semmi baj nem lesz belőle. Valahogy megkönnyebbül az ember lelke attól, ha leírja.

Forró Eszter

(Forrás: *Cimbora*, 1995/3.)

JANIKOVSZKY ÉVA - RÉBER LÁSZLÓ

Kire ütött ez a gyerek?

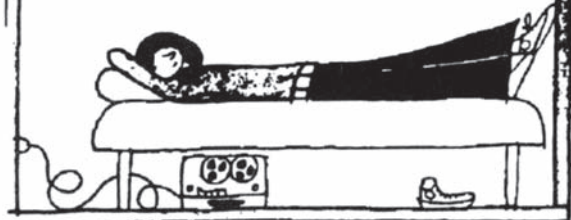
(részlet)

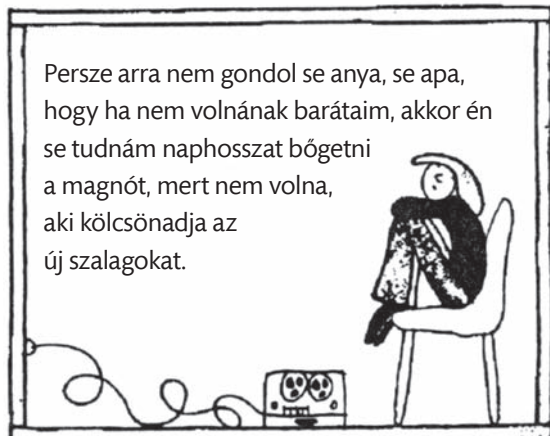

Mert nem hiszik el, hogy vannak, csak azok is otthon ülnek görbe háttal a rossz levegőben, és naphosszat bőgetik a magnót. Esetleg heverésznek világos nappal a rekamién.

Persze arra nem gondol se anya, se apa, hogy ha nem volnának barátaim, akkor én se tudnám naphosszat bőgetni a magnót, mert nem volna, aki kölcsönadja az új szalagokat.

Apa azt mondja, hogy ő örül, ha vannak barátaim, de szeretné látni, hogy kik azok.

Aztán amikor eljönnek, és látja őket, akkor meg nem szereti nézni.

Mert micsoda társaság ez, hogy egyik sem törli meg a lábát,

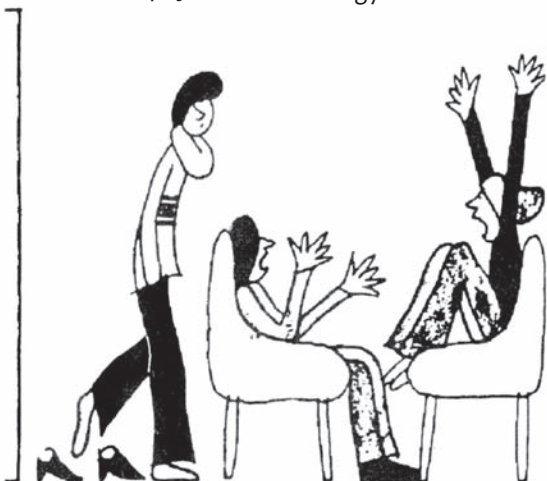
de mindegyik zsebre dugja a kezét,

hogy egyik se tud tisztességesen köszönni,

de nyugodtan leveti a cipőjét,

és egyiknek sincs egy normális szava,

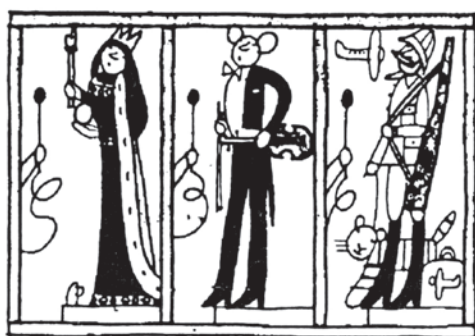

mert vagy nyerítenek, mint a lovak, vagy hallgatnak, mint a kukák.

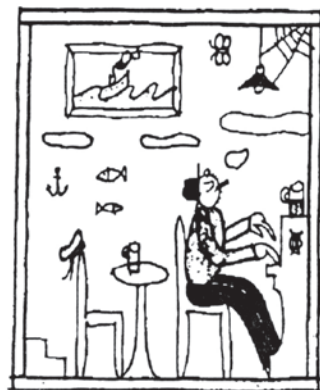
Mert anyukámnak és apukámnak az én koromban nem volt se magnója, se lemezjátszója, se táskarádiója,

de megvolt a maga jó társasága, akikkel kirándulni jártak, társasjátékokat játszottak, és értelmes emberek módjára beszélgettek.

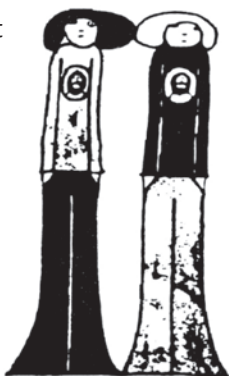
Apa és anya barátaiból egytől egyik nagy ember lett,

kivéve azt, aki sajnos elkallódott.

Nagymamám szerint az én barátaimnál azt se lehet tudni,

hogyan melyik a fiú, és melyik a lány, mert egyforma maskarában járnak, hogy rossz rájuk nézni.

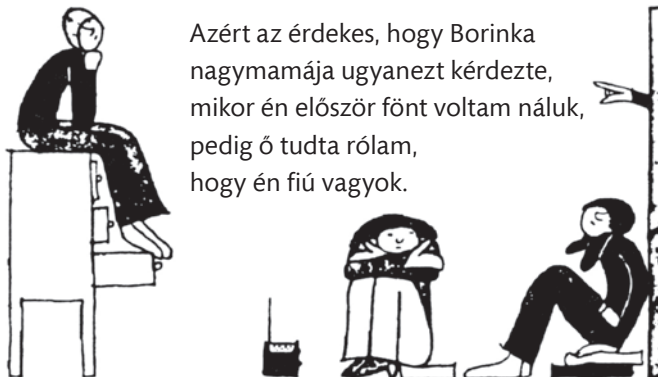
Ha meg nem járnak egyformában, és lehet tudni, hogy melyik a fiú, és melyik a lány, akkor meg megáll az embernek az esze,

hogyan manapság mit meg nem engednek maguknak, hát van ezeknek a lányoknak egyáltalán anyjuk?

Azért az érdekes, hogy Borinka nagymamája ugyanezt kérdezte, mikor én először fönt voltam náluk, pedig ő tudta rólam, hogy én fiú vagyok.

BOGDÁN LÁSZLÓ Mesék a táborban

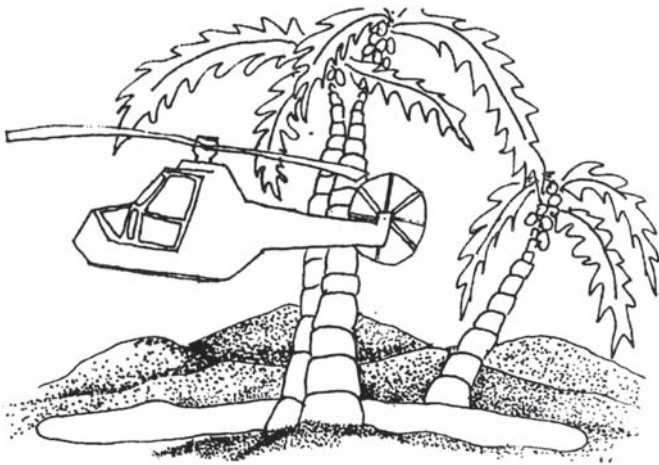
Fél tíz van. A kinti ostorlámpa fénye beszűrődik a függönyök résein, különös állatokat formáz. Pisti szerint sárkányra hasonlít, Miklós szerint dinoszauruszra, Lacika nem nyilvánít véleményt, Péter szerint tankra hasonlít.

- Ki kezdi? - kérdezi fojtott hangon Miklós.

- Péteren van a sor - súgja Pisti.

A szolgálatos tanár nő lépései elhalkulnak a folyosón. Péter elkezd.

A kék helikopter

- Volt egyszer, hol nem volt, egy kék helikopter. Ügyes és bátor repülő volt, legyőzve a szabad szelet győztesként száguldozott és pörgött az égbolton. Azt vette a fejébe, hogy elutazik megnézni a Szahara-sivatagot. Repült, repült, amíg a homokdűnék fölé nem ért. Egészen alacsonyan szállt, hogy aprólékosan megfigyelhesse a homok alakváltozásait. Egyszerre csak elhalkult a berregése, leállt a motorja, kényszerleszállást kellett végrehajtania az oázisoktól távol, a...

- Az mi, az az óá...óá... - kérdezi izgatottan Lacika.

- Hány éves vagy, vitéz? Na, látod, már mindjárt lehet, és nem tudod, hogy mi az oázis - nevet Miklós.

- Az oázis a sivatag azon területe - magyarázza Péter -, ahol fák vannak és vizek. Források. És csúszómászók.

- De mi történt a kék helikopterrel? - türelmetlenkedik Pisti.

- Ott feküdt a homokon a sivatagban, a szél befújta szárnyait és légcsavarját, aztán megjöttek az ufók és megitták.

- Volt náluk víz? - érdeklődik Lacika.

- Buta vagy, mióta isznak a helikopterek vizet?... Természetesen benzinnel itatták meg. A kék helikopter jóllakottan bőfögött, megrázkódott, majd felszállt, ke-rengett egy darabig a sivatagban, aztán elbúcsúzott az ufóktól, és hazarepült. Ha a kék helikopter a sivatagban kicsi zöld emberekkel nem találkozott volna, ha ők nem itatták volna meg benzinnel, ha nem tudott volna felrepülni, még mindég ott feküdhetne ájultan a homokon, és akkor az én mesém is tovább tartott volna.

- Miért? - lesz ideges Miklós. - Már vége?

- A kék helikopter elindult hazafelé - nevet Péter. - Te jössz!

Miklós felül, ellenőrzi az ablakon beszűrődő fényeket, most tényleg egészen olyanok, mint egy tank. De nem, inkább, mint egy száját tátó cápa.

A fehér elefánt

- Én ma a fehér elefántról mesélek nektek, csöppségek - kezdi Miklós. - Volt egyszer, hol nem volt, egy fehér elefánt. És itt meg is állhatunk. El kellene dönten, hol élt, cirkuszban vagy őserdőben.

- Miért? - értetlenkedik Péter -, nem mindegy?

- De nem ám, mert ha cirkuszban élve mutatványosként szórakoztatta a gyerekeket, egyetlen gondolat járt a fehér fejében, az, hogy hogyan juthatna haza.

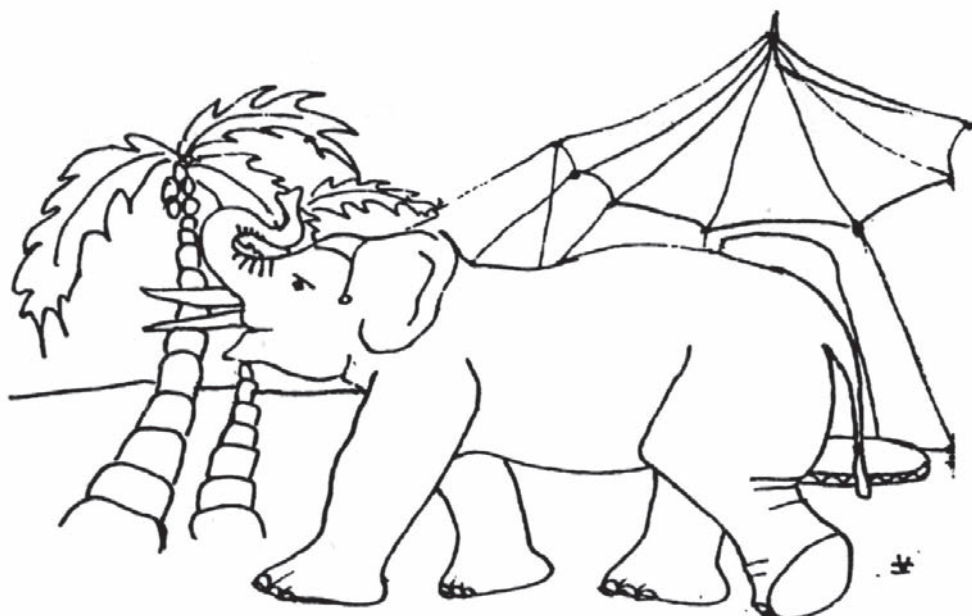
- És ha otthon élt az őserdőben?

- Akkor egészen más dolgok jártak a nagy fehér fejében. Például az, hogy hogyan jusson el egy nagy cirkuszba, ahol Balambér, a bácsikája évekig hökkentette meg a gyerekeket magánszámaival; táncolt, pukedlizett, pitzett, trombitásokat vitt a hátán, egyszóval felejthetetlen mutatványos volt.

- Ez nem mese - szól közbe fojtott hangon Pisti; mintha a szolgálatos tanár nő lépései ismét hallatszanának a folyosón. - Ha őserdőben él, cirkuszba vágyik, ha cirkuszban, akkor az őserdőbe.

- Hát éppen ez az, de ezt - morog Miklós - ti a tyúk-

Szász Anna Kinga Illusztrációi

agyatokkal nem tudjátok felfogni. Úgyhogy itt be is fejezem. Te jössz – fordul a sötétben Lacika felé.

A kicsi felül, lenn az árnyék, amelyik egyre inkább egy ugrásra kész sárkányhoz hasonlít, megmozdul. A kisfiú behunyja a szemét és elkezdi.

A Nap és a Hold

Akkoriban, amikor még nem volt éjszaka és nappal, a Nap és a Hold egyszerre volt az égen. Hol a Nap forgott a Hold körül, hol a Hold ment el kifliért, egyedül hagyva az égen a Napot, aki elunta magát, s elhatározta, nem fog világítani többet a buta Holdnak, neki úgyse hoz soha kiflit; így született meg az éjszaka.

– És a Hold? – kérdezi Miklós érdeklődve. – A Holddal mi történt?

– Nem kapott kiflit, ezért összement, mint a tótorogona – nevetgél Péter –, s ő maga hasonlított kiflire. Ha nem kiflire hasonlított volna, Lacika meséje is tovább tartott volna. Te jössz – fordul Pisti felé.

Drakula

– Drakula – kezdi Pisti, s kényelmesen elhelyezkedik az ágyon, még véletlenül se pillant az ugrásra kész dinoszauruszra emlékeztető árnyékra – egy vérszívó gróf volt.

– Az mi, a vérszívó? – kérdezi Lacika, s fejére húzza a takarót, hogy ne is lássa a padlón feléje mozgó árnyékokat.

– Az a vámpír – mondja szárazon Pisti. – A vámpír egy olyan halott, aki nem halt meg, mások vérét szívja, s a vér tartja életben, de csak éjszaka szívhatja a mások vérét, láttátok a tévében, nem?

– Én nem – sóhajt Miklós. – Anyukám nem engedte, hogy Drakulát nézzem.

– No, ez a vérszívó gróf egy éjszakán madárrá változva repült be egy ablakon.

– Hogyhogy madárrá változva? – kérdezi Péter. – Hát azt mondtad, hogy élőhalott volt, nem?

– De azt mondtam, csakhogy ti buták vagytok! Annyit sem tudtok, hogy Drakula vámpír bármikor átváltozhat madárrá. És farkassá is. Nos, azon az éjszakán madárrá változva hatolt be a hercegnő szobájába. Ott azután visszaváltozott élőhalottá, és megharapta a hercegnő nyakát, így azután a hercegnő is vámpírrá változott. Tudni kell, hogy akit vámpír harap meg, maga is vámpírrá válik. Így a hercegnő és Drakula együtt repdestek az erdő fölött.

Pisti elhallgat.

– Nincs tovább? – kérdezi Lacika a pokróc alól, de már nem jön válasz. Az ágyak felől egyenesen szuszogások hallatszanak, Miklós egy idő után óvatosan, vékony hangon, de mégiscsak horkolni kezd. Lacika felül a kék helikopterre, és a fehér elefántot is maga mellé ültette a kifli alakú hold fényében üldözni kezdi Drakulát és a fehér hercegnőt, akinek nyakából egyre szivárog a vér, és vörös sálra hasonlít. Aztán felkel a Nap, és a fényben mind egyszerre tűnnek el, a fehér elefánt még visszafordul, és búcsút int nagy, világító fülével.

(Forrás: Cimbora, 1996, 4.)

Vidéki vakációk emléke

Lassan levetik a fák pazar lombkoronájukat, a parkban vészjéslő varjúkárogás váltja fel a nyári vidám márdárkoncertet, odújába bújjik a medve, a nap egyre bágyadtabban süt, mintha őt is legyengítette volna az őszi nátha. De az elmúlt nyár nyújtotta ezernyi élményt nem lehet feledni. Így van ezzel minden kis- és nagydiák, gyermek, felnőtt. A vakáció emlékképei még a novemberi ködben is jóleső melegséggel töltenek el, amikor elmeséljük, felidézünk azokat a nagyszerű pillanatok.

Éppen ezért választottunk ki rovatunk e havi kiadásához két vakációs emléket a világirodalom hatalmas emlékezetfolyamából. A tizenkilencedik század végi és a huszadik századi Franciaországban átélt vidéki szünidők élményét elevenítik fel az alábbi sorok, amelyeket *André Gide* (1869–1951) és *Julien Green* (1900–1998) francia írók könyveiből tallóztunk.

Gide gazdag nagypolgári család gyermeke, a szünidőket mégis a napsütötte Provence (Franciaország déli része) egyik falujában, a nagyszülőknél töltötte. Greenék szerény anyagiakkal rendelkező, amerikai származású párizsi polgárok. Párizs közelében egy kis faluban nyaralnak, miközben gazdagabb osztálytársai a korabeli felkapott üdülőtelepeken töltik a vakációt, ahová, amint sóvárogva jegyzi meg a szerző, gyorsvonattal utaznak, míg számára ez a közlekedési alkalmatlanság szinte elérhetetlen álom. Ők csak személyvonattal zötykölődnek a Szajna partjára, de ott feledhetetlen élmények várják őket.

Átkeltünk a folyón a Fon di biau nevű helyen, egy darabig a léptek nyomán simára csiszolt sziklás part mentén haladtunk, majd a sziklába vájt lépcsőn leereszkedtünk. Milyen csodás látvány volt, amikor a mosónők meztelen lábbal lépkedtek rajta, munkából hazafelé jövet, egyenes derékkel, miközben járásukat még előkelőbbé tette az antik módon fejükön hordott fehérneműcsomag. Látom magam előtt a malmot, a hatalmas platánok árnyékában meghúzódó tanyát; a folyó és a malmot kiszolgáló malomárok közötti szigetféleséget, ahol szárnyasok nyüzsögtek. Ennek a szigetnek a legtávolabbi szegletébe vonultam felre olvasni vagy álmodozni, egy öreg fűz törzsére kapaszkodva, lombjai rejtekében, ahonnan a kacsák hancúrozását figyeltem, miközben kellemesen elandalított a malom duruzsolása, a malomkerékre zúduló víz sugar zaja, a folyó vizének fecsegő hangja és távolabbról, ahol az asszonyok mostak, a sulykok ritmikus csattogása.

Gide 1942-ben

De leggyakrabban, hagyva csapot-papot, szaladva vettem bele magam a bozótosba, ahová a csupasz, kietlen helyek iránti vonzódásom hajtott talán, amelynek köszönhetően sokáig kedvesebb hely volt számomra a sivatag, mint az oázis. (...) És milyen remek mulatság volt felkapaszkodni a sziklákon; imádkozó sáskára vadászni, amelynek fűszálakról alácsüngő, egymáshoz tapadó tojásai annyira izgatták fantáziámat; a felfordított kövek alatt ijesztő skorpiókat, százlábúakat, fülbemászókat fedezni fel!

Esős időben, amikor nem lehetett kimozdulni a házból, szűnyogokra vadásztam, vagy teljesen szétszedtem nagyapám falióráit, amelyek tavalyi ittlétünk óta teljesen el voltak állítódva; semmi nem tudott úgy lefoglalni, mint ez az aprólékos munka, és milyen büszke voltam, amikor nagyanyám, látva, hogy működésbe hoztam az órákat, felkiáltott:

– Ejha, ez a gyermek, Juliette...

De az esős napok legnagyobb részét a padláson töltöttem. A padlásablakból rá lehetett látni a környező háztökre; az ablak mellett zsákkal leterített tágas ketrecben nagyanyám az asztalra szánt tyúkokat hizlalta. A tyúkok nem érdekeltek túlságosan, de ha egy ideig csendben ma-

radt az ember, az egymás hegyén hátán álló dobozok, a rég nem használt, számomra ismeretlen rendeltetésű tárgyak, poros törmelékhalomok vagy a tűzifából és gallyakból álló kupacok közül kikandikáltak Rose apró macskáinak fejcskéi, akik még túl kicsik voltak, hogy a szülőhelyükül

szolgáló zsúfolt padlás helyett a konyha langyos csendjét, Rose simogatásait, a tűzhely közelségét, a parázs fölött forgatott sült illatát válasszák...

(André Gide: **Si le grain ne meurt**. Szőcs Imre fordítása)

Nagyon gyermek voltam még. Június vége felé az osztálytermünk egyik sarkában sírdogáltam csendesen a füzetem fölé hajolva, és falusi vakációra gondoltam, Andrényre, ahol a szünidőket töltöttük. Azt gondoltam magamban, hogy a rétek ebben a pillanatban is olyan szépek ott, hogy madarak éneke veri fel a hautili erdők csendjét, de én nem vagyok ott. Amint kinéztem az iskola udvarára, a kövezeten ragyogó napfényt láttam, és az árnyékos eresz alatt labdázó gyerekeket. Elviselhetetlenül szomorú voltam, máshol szerettem volna lenni. Már kezdett csapanni a létszám, és július első napjaitól szinte kiürültek az osztálytermek. Osztálytársaink elmentek, ki Cabourg-ba, ki Trouville-be, a gazdagok Biarritz-ba robogtak gyorsvonaton, amelyről azt mesélték, hogy örült sebességgel száguld. Mi, a Green familia csak Andrénybe utaztunk, Seine-et-Oise megyébe, a Conflans-Sainte-Honorine felé kanyargó szerény helyi vasúton, ahol a vonat minden kis megállóban fékezett.

Minden nyáron egy kis házat béreltünk ki Andrényben. (...) Átkeltünk az úton, végigsétáltunk egy hársfasoron, és onnan füves part ereszkedett a Szajnáig, amelyet elragadtatva

néztem. Ez a nyugodt, de erőt sugárzó víz, amelynek zöldes színe néha szinte feketévé sötétült, és amely néha oly hűen tükrözte az eget, hogy azt hihettük, felhőket ringatnak hullámai, kitörölhetetlen élmény volt számomra! Úgy tekintettem a Szajnára, mintha valami titkos kapcsolat kötne össze vele. Míg a tenger nyugtalanná és rosszkedvűvé tesz, ez a folyó, amely végighömpölygött egész életemen, nagyon kedves számomra. Az is hozzátartozik az igazsághoz, hogy az elmémben valahogy mindig összekapcsolódott valamiféle veszély képzetével, és ezáltal erősen hatott rám. Elég volt lépni egyet előre, és máris a mélyvíz közömbös árában talátlad magad, és meghaltál. Úszni nem tudtam. „Ne menj túl közel a parthoz”, mondta anyám. És a folyó közelségétől elvarázsolt hangon hozzátette: – Ha látnád a mi országunk hatalmas folyamait... Odaát talán névtelen folyócska lenne a Szajna. – Szélesebbek a Szajnánál? – Igen, alig látni a túlsó partot.” És a távoli szülőföld emlékeitől, amelyet soha nem fog viszontlátni, szomorúság fogta el.

(Julien Green: **Jeunes années, Paris**. 1984. Szőcs Imre fordítása)

Julien Green

Kisgyermekkor a reneszánsz idején (1.)

A *renaissance* francia kifejezés, újjászületést jelent. Bölcsője a középkori Itália. Innen terjedt el és vált uralkodóvá Európa-szerte 1300-tól 1600-ig.

A humanizmus a reneszánsz szellemi áramlata.

A humanizmus a *studia humanitatis* (emberrel foglalkozó tudomány) kifejezésből származik, amely tulajdonképpen egy kulturális, pedagógiai irányzat. Körébe a grammatika (nyelvtan), retorika (szónoklattan), történelem, költészet és erkölcsstan tartozott, az a tantárgycsoport, amelyet tágran felfogott irodalomként is értelmezhetünk.

Pieter Bruegel: Gyermekjátékok (1560)

A humanizmus és a reneszánsz nagy változásokat hozott az európai ember gondolkodásában, ennek következtében a felnőttek gyermekekhez való viszonyában is. Ekkor kezdődött ugyanis a gyermek „felfedezése”, amely majd később, a felvi-

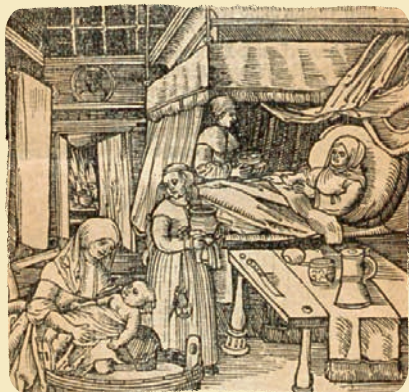
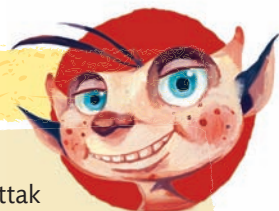
lágosodás időszakában teljesedik ki.

A hétköznapi életben ez még nem jelentett nagy változást. A szegények körében az egészen kicsiket még mindig nem becsülték sokra, hiszen a gyermekhalandóság igen magas volt.

Megszületését követően megfürösztötték a kicsit, bepólyálták, majd bölcsőbe fektették. A csillagjós elkészítette a gyermek horoszkópját. A kor fontos társadalmi előírása volt a gyermekágyas nők meglátogatása. A bábaszakmának nem volt túl nagy

becsülete, hiszen a szülésbe nagyon sok csecsemő és anya halt bele. Akkor nőtt meg az ázsiója, amikor a francia férfi bábák képesek voltak a magzatot megfordítani a méhben, amelynek következtében a kicsi nem farral, hanem fejfel jöhetett a világra, így megmentették az anya életét. Egyébként először a 18. század elején végeztek császármetszést szülés során, korábban csak halott

asszonyokon folytattak le ilyent. A fürdővízbe az anya néhány csepp tejet tettek, friss tojást vagy egy ezüstpénzt helyeztek. A gyermekek lelkivilágával nem sokat törődtek. A legfőbb nevelési eszköz továbbra is a verés volt. Jellemző volt egészen a 16. századig az a gyakorlat, hogy a nyilvános kivégzéseken a gyermekek is részt vehettek.

A humanisták voltak az elsők, akik hangsúlyozták, hogy a gyermekkor az ártatlanság kora, és a gyermek védelemre szorul, dédelgetésre és babusgatásra van szüksége. A tehetősebbek gyakran túlzásba is estek, és divatos játékszerként kezelték a kicsiket.

A felnőttek felelősnek kezdték érezni magukat gyermekeikért. A kicsi gyermekek már sokkal többet számítottak, és egyre nagyobb ér-

deklődést váltottak ki a felnőttekből. A gyermek naivsága, kedvessége felüdülés forrásává vált.

Olyan emberi lényként kezdték kezelni a gyermeket, mint akinek sajátos igényei vannak. Azt hangsúlyozták, hogy a nevelésnek az ismeretek átadásán túl erkölcsi feladata is van.

A reneszánsz időszakában változott a családszerkezet is. A korábbi nagycsalád felbomlott, a kiscsalád vette át helyét, amely a szülőkre és gyermekeikre korlá-

A 15. században Nürnbergben megkezdődött a játéktárgyak iparszerű készítése.

tozódott, a nők később mentek férjhez, kevesebb gyermeket vállaltak, ennek következtében a gyermek egyre nagyobb kincsnek számított.

A fenséges rajz

A Szín-téren:
ANNE LINDBERG
(1962, Iowa City). Kansas
City-ben (Amerikai Egyesült
Államok) él
és dolgozik.

„Munkáim rendszerszerűek, ábrázolásmentesek. Finomak, ritmikusak, elvontak, szépek és felkavaróak. Egyféle önarcképek. Tükörként mutatják, miként tapasztalom, érzékelem a világot. Térbeliséggel, látással, érzékeléssel, gondolatokkal dolgozom, rajzos nyelven, hangom elhallgattat, elhomályosít, ingerel, fátylat borít.”

Ausztráliában, Dániában nevelkedett, művészekkel körülvéve. Nagymamája, édesanyja alkotó művész, apja földrajztanár, testvére fotográfus. Gyermekként bábukat készít, rajzol, fest, játszva alkot. Később egyetemen tanul, kutat, elemez folyamatosan. Aztán dolgozik, kiállít, tanít. Ma elkápráztatja, bámulatba ejti közönségét Japánban, Brazíliában, az Egyesült Államokban stb.

Elegáns installációit, lebegő folyamatműveit galériákban, múzeumokban építi meg, amelyek architekturális jellegzetességeit előzőleg nagy figyelemmel tanulmányozza. Figyel a természetes és mesterséges fény viszonyára, a tér arányaira, a látogatók típusaira, az általuk kialakított „ösvényekre” a galériákban, a térben már megrendezett archív anyagokra stb. Kisebb maketteket formáz az előkészületek ideje alatt,

Kifeszített zöld

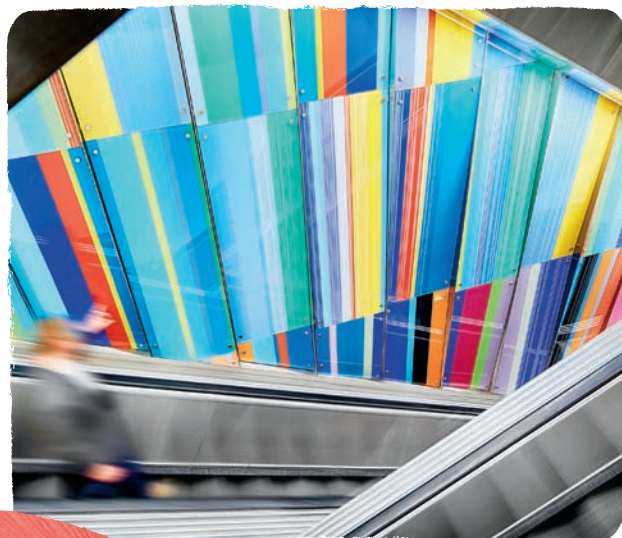
Alvás

színes variánsokat, kb. 10-et, amelyekből kikerül az az egy-kettő, amely a legalkalmasabban viszonyul az adott térhez, helyzethez. A műtermi munka életformájává vált, nap mint nap zajlik, reflexiók, tapintás és érintés, önmaga hajtása tölti ki idejét. Hisz abban, hogy minden, stúdióban töltött pillanat egy előzőleg ott átélt momentumra épít, és hogy az ötletek, képek, anyagok évek elteltével formát nyerhetnek. Fontos a fegyelem, a figyelem, a jegyzetelés, a vázlatkészítés és a nyitottság a változásra, az újdonság befogadására.

Grafitrajzok ihlette munkák ezek a térbeli, dinamikus, színes installációk. A színek élők, intenzívek, üzenetet hordoznak. Minden térhez tónusok kapcsolhatók, ezekre válaszol a művész, néha szembemegy, ellentétes tónust használ, máskor belesimul, összekapcsolódik a tér és a mű. Egyiptomi gyapot kötőanyagot, fémkapcsot használ. Millió párhuzamos vonal, amely formát és sűrűséget alkot, hosszú-hosszú kitartó, alázatos installálási munka gyümölcse egy ilyen hihetetlen hatású, megfoghatatlan, érzéki munka. Egyik asszisztense szerint kb. 40 kilométernyi fonal van egy-egy munkában. Ehhez jön a fény és szín, a látószög, amely változtatja, formálja a múlandó mű dinamikáját a kiállítás ideje alatt.

Függönyfal

rajzoknak nevezi őket, és itt akkor szemügyre kell vennünk a rajzolás fogalmát.

Beke László művészettörténész *Médium/Elmélet* című tanulmánykötetében olvastam:

rajz lehet mindaz, ami egy művészi elgondolás első megfogalmazásának tekint-

hető. Rögtön utána meg azt, hogy a rajz bármilyen hordozófelületen, bármilyen nyomhagyással létrehozható – nemcsak papíron, ceruzával. Lindberg esetében a rajz térbeli vonal.

„A rajzra mint gondolkodási módra tekintek. Élőnek, őszintének vélem. Számomra személyes, intim és vakmerő is egyben. Feszegetem a rajz fogalmának határait a méretek, anyaghasználat, konceptuális elvek által.”

Rendelésre is dolgozik. A *curtain wall / függöny fal* egy köztérre vitt, magával ragadó gigamű, a *Művészet az építészetben* című projekt szerves része. Színes, vonalas üvegdarabok alkotta mintasor, amelyben a képzőművészetet és az építészetet a design-nal ötvözi az alkotó, és amely majd mint mágnes fogja bevonítani a látogatókat a térbe, véli egy neves építész. A négyemeletes épület színekavalkádját egyedi darabok alkotják, összességükben egységes egészet adva. A színes darabokon a vékony vonalak a vastagokkal kombinálódnak, különös ritmust, mozgáshatást hozva létre. Installációja ezáltal beépül az architektúrába.

Biztatlak mindnyájatokat: hagyjatok nyomot bármilyen hordozófelületen, rajzoljatok bátran!

„Minden vonal egy időben megnyilvánuló testmozdulatnak felel meg. Ugyanakkor, szándékosan, azt is megmutatom, hol kezdődik és hol ér véget a vonal, hogy érezzük fizikalitását. A kapcsok láthatóak, a vonal megfordulásának helyét jelölik, a rajz újabb rétegének létrehozásában is szerepet játszanak.”

Lindberg fantasztikus türelemmel megépített spirituális munkái kisebb elegancia- és fegyelem-élművek, amelyek a néző fejében jönnek létre. Előszeretettel

Híres magyar feltalálók

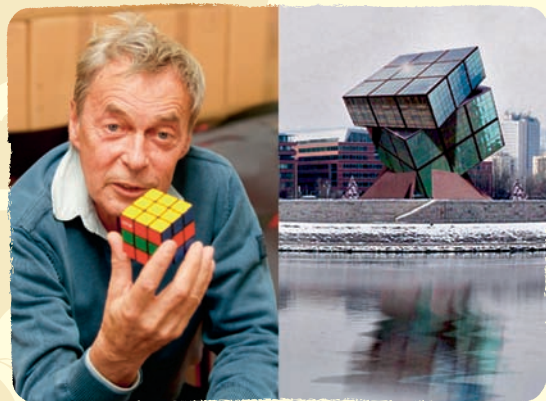
A 16. század leghíresebb magyar feltalálója, Verancsics Faustus tudós püspök *Machinae Novae* ('új gépek') című könyvében ismertette találmányait, a mozgókonyhát, úszóövet, ébresztőórát, ejtőernyőt, hidakat stb.

Mária Terézia császárnő udvari kancellárjának, a polihistor, feltaláló Kempelen Farkasnak köszönhetően az 1860-as években – amint egy újságcikkben írták – világszerte „figyelmetes szemekkel nézték a magyar nemzetet”

Jedyik Ányos természettudós tanár a dinamóval (1861), amelyet – mivel nem szabadalmaztatta – Werner von Siemens találmányaként tart számon a technikatörténet

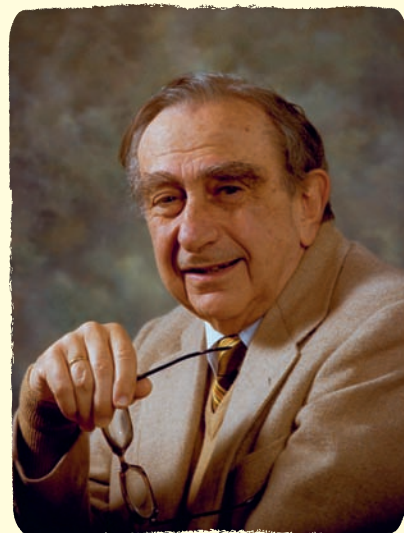

Rubik Ernő szobrász, építész, a napjaink legismertebb magyar találmányának tartott Rubik-kocka megalkotója, a kocka mintájára tervezett múzeum épületének makettjével.

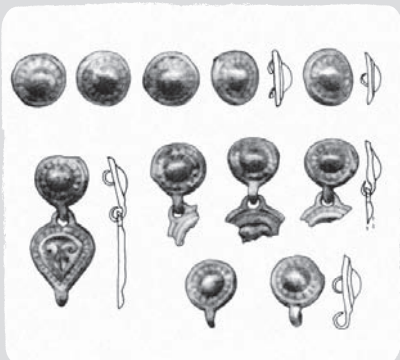

Az elsősorban űrturistaként ismert Simonyi Károly matematikus, szoftverfejlesztő Madách Imre szavaival üzent magyar nézőinek a Nemzetközi Űrállomás fedélzetéről: „az élet küzdelem, s az ember célja e küzdés maga”

„A hidrogénbomba atyjaként” ismert Nobel-díjas fizikus, Teller Ede halála előtt néhány évvel jelentette ki: „új jeles felfedezésem, miszerint egy nyelv van, s az a magyar”

Egy nap magyar találmányok nélkül

Napjainkig nélkülözhetetlen ősmagyar találmány: a gomb

A hátrafelé íjazó harcmódot szükségessé tette a nyeret és kengyelt, amelyet lovas nomád őseink használtak először Európában

Az energiatakarékos, környezetbarát hűtőszekrény feltalálói: Albert Einstein és Szilárd Leó

Elgondolkoztatok-e valaha azon, mi történne, ha egy reggel arra ébrednétek: eltűnt minden tárgy és nem működik egyetlen készülék sem, amelyek feltalálása vagy tökéletesítése magyar feltaláló nevéhez fűződik?

Kora reggeli bosszúságok

A nap azzal kezdődne, hogy nincs gomb a ruhán, sem szappan a fürdőszobában, és testhez simuló, könnyen mosható fehérnemű sincs

a szekrényben, hiszen mindezeket – akárcsak a nyeret és a kengyelt – honfoglaláskori magyar őseink honosították meg Európában. (A hagyományos viseletben pompázó skótok ma sem viselnek alsónadrágot a kockás szoknya alatt.)

A reggelizéssel is gond adódhatna: nincs kenyér és evőeszköz, a „fejlett” Nyugat-Európa népei ugyanis – úgy ezer esztendővel ezelőtt – a „barbár” magyaroktól tanulták meg a dagasztott, kelesztett kenyér készítésének és az étel kanállal, villával való elfogyasztásának módját. (Azelőtt a kéz és a kés szolgált evő-

eszközzel.) Hiányolnád a háztartási hűtőszekrényt, *Szilárd Leó* találmányát (1927) és a C-vitamin tablettát is, amelynek felfedezéséért *Szent-Györgyi Albert* kapott Nobel-díjat 1937-ben.

A szülők nem ihatnák meg reggeli kávéjukat: a frissen pörkölt kávé aromáját megőrző, légmentes csomagolást és a forró gőzzel működő presszógépet *Illy Ferenc* szabadalmaztatta 1935-ben. Kontaktlencséjüket sem találnák: a naphosszat viselhető kontaktüveg *Dallos József* (1929), a műanyag lencse *Györffy István* (1959) találmánya.

Illy Ferenc a kávé aromáját megőrző, légmentes csomagolás feltalálásával írta be nevét a feketekávé történetébe

A legelső, forró gőzzel működő kávéautomata az *Illy* és *illat* szavakból alkotott *Illyetta* nevet kapta

Szent-Györgyi Albert az egyetlen magyar tudós, aki hazájában végzett tudományos tevékenységéért kapott Nobel-díjat

Irinyi János, a „zajtalan gyújtószál” feltalálója, 1848-ban a 12 pont egyik megfogalmazója volt

Zipernowsky Károly és a legelső vasmagos transzformátorok

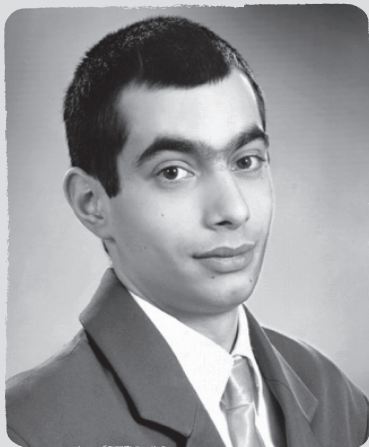
Bárány Eötvös Loránd és találmánya: a torziós (vagy Eötvös-) inga, az ásványi kincsek felkutatásának eszköze

Keresgélés a sötétben

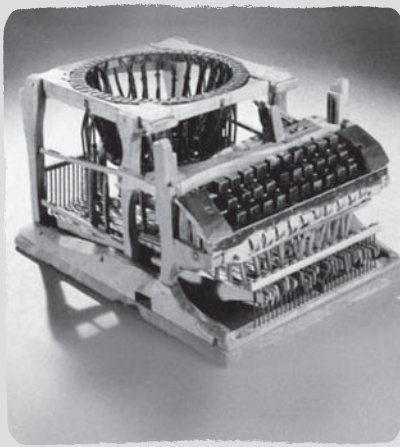
Villanyt gyűjtanál, mert nem találsz a golyóstolladat, azaz *Bíró László* találmányát (1943), de eltűntek a villanykörték. A wolfram-szál izzót ugyanis *Just Sándor* és *Hanaman Ferenc* tökéletesítette (1904), a kriptontöltésű égőt pedig *Bródy Imre* találta fel (1930). A modernebb energiatakarékos égők sem világítanak, hiszen a váltakozó áramot szolgáltató generátor (1882), illetve az elektromos energia nagy távolságra szállítását lehetővé tevő

transzformátor (1885) magyar tudósok, *Zipernowsky Károly*, *Déri Miksa* és *Bláthy Ottó* találmánya. Van ugyan gyertya, de nincs mivel meggyújtani: a robbanásmentes, „zajtalan” gyufát *Irinyi János* találta fel 1836-ban, egyetemi hallgató korában. Kovaköböl acéllal szikrát csiholni és azzal taplót gyújtani pedig – mint azelőtt tették – nehezen tudnál. Találsz egy régi petróleumlámpát, de üres, mivel a petróleum előállításához szükséges kőolaj legfontosabb lelőhelyeit *Eötvös Lóránd* ingája (1891) segítségével tárták fel.

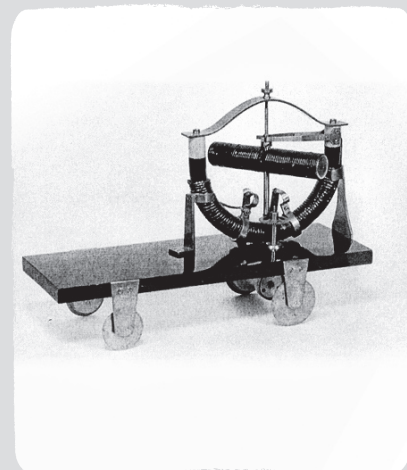
Az utcai lámpák már csak azért sem gyúlnak fel, mert az első elektromos utcai világítás (1856) *Jedlik Ányos* nevéhez fűződik, aki ívlámpáival – a korabeli leírás szerint – olyan fénybe borította a pannonhalmi templom tornyát, hogy a környékeliek rohantak tüzet oltani az apátságba. A tudós bencés szerzetes a magyar természettudományos nyelv egyik megteremtője volt: neki köszönhetjük *dugattyú*, *fénytörés*, *hullámhossz*, *léggömb*, *légnyomás*, *merőleges*, *műanyag* stb. szavainkat.

A gyorsan száradó festékkel töltött golyóstollat feltaláló újságíró, autóversenyző *Bíró László* születésnapját Argentínában a Feltalálók Napjaként ünneplik

A világ első írógépét *Kempelen Farkas* fából készítette *Mária Terézia* császárnő vak keresztleánya számára 1775-ben (rekonstrukció)

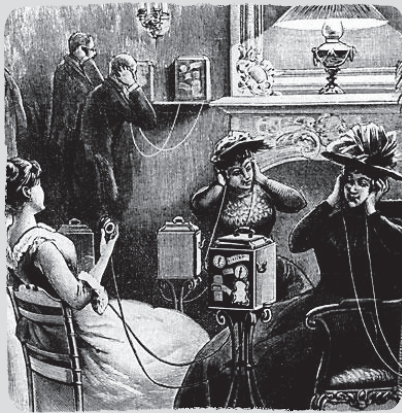

Jedlik Ányos „ívlámpa-vezérlője” (elektromotorjával) hajtott mozdonnyal

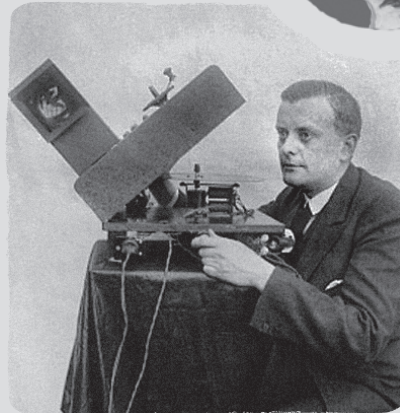

Ditrói Puskás Tivadar, Edison munkatársa, az első telefonközpontok tervezője és a telefonhírmondó feltalálója

Puskás Tivadar telefonhírmondójának előfizetői a világon először hallgathattak otthonukban operaközvetítést 1893-ban

A hangosfilmet (1916) feltaláló Mihály Dénes bemutatja találmányát, az állóképek sugárzására alkalmas Telehor-t

Működésképtelen elektronika

A vezetékes telefon nem működhetne, hiszen a világ első telefonközpontját *ditrói Puskás Tivadar* tervezte 1877-ben. A rádió akkor se szólalna meg, ha lenne áram: elődje, a „Beszélő Újság” – a híreket és zenét közvetítő telefonhírmondó – szintén Puskás Tivadar ötlete volt (1893), a világvevő rádiók forgókondenzátora pedig *Korda Dezső* találmánya (1893).

Ezek után már természetes, hogy a televízió műsorait se nézhetnéd. Az állóképeket több kilométernyi távol-

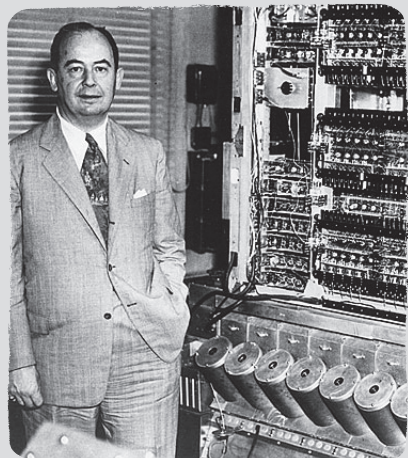
ságra sugárzó képtávíró, a Telehor-t *Mihály Dénes* szabadalmaztatta (1919), a televízió ősenek tekintett ikonoszóp (1928) és a plazmatévé korai változata, a síkképernyős készülék (1939) feltalálása *Tihanyi Kálmán* nevéhez fűződik. Az első használható színes tévét *Goldmark Péter Károly* tervezte (1940), a HoloVízio (három dimenziós tévé) *Balogh Tibor* találmánya (2002).

A számítógéppel sincs szerencséd: az első komputer megtervezésében oroszlánrésze volt *Neumann János*nak (1944), a Basic programot *Kemény János* (1964), a Windows, a Word és az Excel programokat

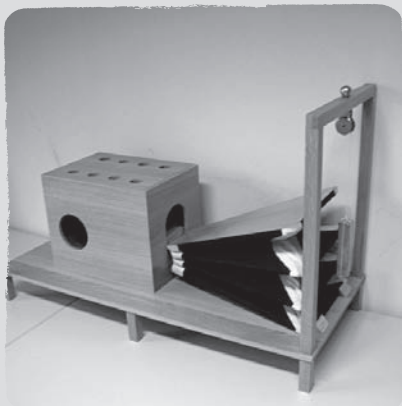
Simonyi Károly dolgozta ki.

Megjegyzendő, hogy beszélő komputerünk és automata sakkozógépeink ősenek feltalálása is magyar tudós nevéhez fűződik: *Kempelen Farkas* készítette az első mechanikus beszélő szerkezetet, és legnagyobb hatású találmánya, a Mária Terézia királynő szórakoztatására készített sakkozógép Török néven kápráztatja el Európát és Amerikát.

Végül elhatározod, hogy elmenekülsz „működésképtelen” otthonodból, ahol még automata fényképezőgépedet (*Mihályi József*, 1938) sem találsz.

Neumann János és kisebb szobányi méretű első számítógépe

Kempelen Farkas mondatok elmondására képes mechanikus „szó-kimondó” gépe kétszáz évvel megelőzte napjaink beszélő computerit

A sakk mestereket és uralkodókat, köztük Benjamin Franklint és Napóleont legyőző – közben pipázó, bólogató vagy fejét csóváló – „Török” működési elvét ma sem ismerjük

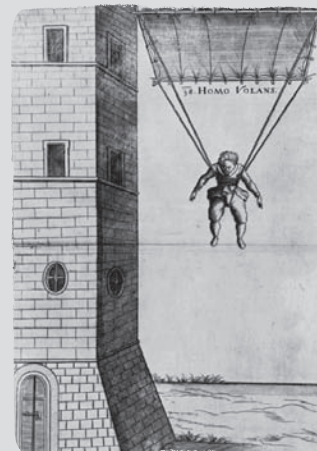

Az Európa-szerte közkedvelté vált acélrugós kocsirol fennmaradt legkorábbi kép 1568-ból

A világ első villamos mozdonya és tervezője: Kándó Kálmán

Verancsics Faustus 16. századi repülő szerkezete a sárkányrepülő és az ejtőernyő őseinek tekinthető

Menekülnél, de mivel?

Kerékpárra pattannál, de nem megy: a lámpáját működtető dinamó *Jedlik Ányos*, a fék *Bláthy Ottó* találmánya. Kocsira sem ülhetsz: a rugalmas acélpántot – amellyel először Kocs községben tették kényelmesebbé a szekereken való utazás – *Verancsics Faustus* 16. századi tudós találta fel. A falu nevére az angol *coach*, a német *Kutsche*, az olasz *coccio* stb. szavak emlékeztetnek.

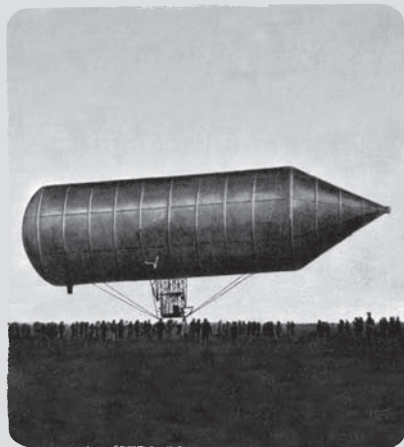
Az autó vagy a vonat sem indulhat el, tökéletesítésükhöz ugyanis

igen sok magyar járult hozzá. *Gálamb József* volt a híres Ford T-moddell konstruktőre (1908) és a gépkocsi futószalagon történő sorozatgyártásának tervezője (1913). *Bánki Donát* és *Csonka János* a karburátor (1893), *Bíró József* az automata sebességváltó (1925) feltalálója. Elektromos mozdony-modellt *Jedlik Ányos* is készített (1841), az első, valóban működő villamos mozdony megtervezése (1902) *Kándó Kálmán* nevéhez fűződik.

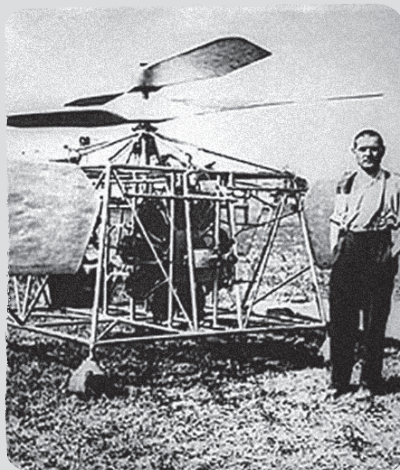
Távoli vidékekre sem repülhetnél: a sárkányrepülő őseit Verancsics

Faustus készítette el, az alumínium léghajó (1896) *Schwarz Dávid*, a helikopter (1928) *Asbóth Oszkár* találmánya. A hangnál nagyobb sebességű (szuperszonikus) repülés elméletének kidolgozója és az űrutazás egyik úttörője „az amerikai légierő védőszentjeként” emlegetett *Kármán Tódor* volt. Maradna a Hold- vagy a Marsjáró, de megépítésük *Pavlics Ferenc* (1971), illetve *Bejczy Antal* (1997) érdeme.

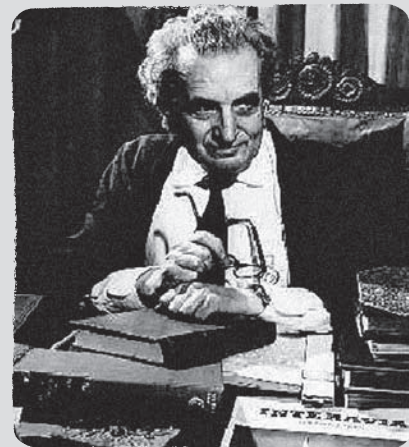
A felsorolás távolról sem teljes, de arra elegendő, hogy büszkén emlékezhessünk magyar feltalálóinkra. Megérdemlik.

Schwarz Dávid léghajója, amely – miután Ferdinand von Zeppelin a szabadalmat megvásárolta – Zeppelin néven vált világhírűvé

Asbóth Oszkár második saját tervezésű, AH2 nevet viselő helikoptere a sikeres repülés előtt

A szuperszonikus repülés és a rakéatechnológia atyjaként ismert Kármán Tódor nevet kráter viseli a Holdon és a Marson

A háború emlékezete

Kedves Cimbora-olvasók, úgy tudjuk, a gyermekek mindig szerették a harci játékokat. Ti magatok is török-magyar, kuruc-labanc táborra szakadva talán megküzdöttek már egymással az udvaron, az utcán, a játszótéren. Amióta a számítógépes programokat magabiztosan kezelitek, magányosan vagy csoportosan sok-sok csatát vívtatok meg. A történelemórákról részleteiben ismeritek a kerlési, a rigómezei, a mohácsi, a waterlooi csatát, a fehéregyházi ütközetet. Szinte-szinte ti is emlékezhetnétek az afganisztáni háború kezdetére (2001), több ázsiai és afrikai polgárháborúra, vérontással járó felkelésre, hiszen a médiának tulajdoníthatóan szemünk előtt zajlottak le. Olvasmány- és filmélményekkel rendelkeztek a Pál utcai fiúk és a vörösingesek grundért folytatott harcáról, a csillagok háborújáról, az avatárok küzdelméről, pedig ezek a háborúk írói leleményesség szüleményei.

Amikor háborúról beszélünk, elmondjuk kiobbanásának okát, lezajlásának történetét, leghíresebb csatáit, legjellegzetesebbnek tartott epizódjait. Mérlegetlünk azt, hogy ki hogyan állt helyt a küzdelemben, ki bizonyult hősnek, ki gyávának, ki felkészültnek, ki felkészületlennek.

Az első világháború száz évvel ezelőtt robbant ki. S habár ma egyre kevesebben élnek abból a generációból, amely személyesen megtapasztalta, nem törlődött az emlékezetből. Utólagos számítások szerint ez a háború közel 20 millió áldozatot követelt, közel 50-50 százalékban a katonák és a civil lakosok közül. 833 ezer magyar katona esett fogságba, közel másfél sebesült meg, több mint félmillióan pedig meghaltak. A húszmillió áldozat leszármazottai máig generációról-generációra öröklítik át a frontot megjárt katonák élményeit.

Vajon mi az, ami a világháború eseményeiből bekerült a családi emlékezetbe?

Mi, akik évtizedekkel a háború lezárulta után születünk és élünk, sokkal többet tudunk a háborúról, mint azok, akik részt vettek a harcokban. A hadtörténetesek mára feltárták és sok-sok dokumentum alapján megírták a háború történetét: okait, összefüggéseit és következményeit. A frontról hazatérő katonák arról meséltek, amit ők és társaik megéltek, elszenvedtek. Olyan személyes történelem ez, amely a háborúnak csupán az egy résztvevő és annak hozzátartozója által érzékelt eseményekre tér ki. Ezekben az élmény- és igaztörténetekben a háború nem politikatörténeti, hanem élet- és család-történeti keretbe ágyazódik. A tárgyilagosság helyett a

személyesség, a szubjektivizmus, a nagy összefüggések helyett a konkrét epizódok jellemzik. Kitérnek a családtól való búcsúzásra, az otthonmaradottakkal folytatott levelezésre, a lövészárkok, a pihenés, a táplálkozás, a tisztálkodás körülményeire, a háború időjárására, a bajtársakkal közösen megélt szenvedésekre és ritka örömökre, a megerőltető menetelésre és virrasztásra, az ütközetek borzalmaira, a sebesültek szenvedéseire, a holttestek látványára. Megtapasztalták a harci felszerelés egyes eszközeit, a harcocsit, a repülőgépet, a tengeralattjáró működését, a gépfegyvert, a lángszórót, a kézigránát használatát, a harci gáz következményeit. Ezekben a történetekben szó esik mindarról, ami eltért az otthoni, megszokott, biztonságos élet mindennapi rutinjától.

Az első világháborút megjárt férfiak beszámolóit olvasva arra kell rádöbbenünk, hogy ellentmondanak film-, olvasmány- vagy játék-élményeinknek. A háborúnak nem voltak hősei, nem voltak győztesei; a résztvevők akaratuk ellenére belesodródtak az eseményekbe; akaratuk ellenére gyilkoltak; áldozataik ártatlan emberek voltak; oktalanul szenvedtek és pusztultak el.

Nagy Ferenc 1889-ben született a Torda melletti Aranyospolyánban. 1914. július 27-én kapott behívót, a boszniai frontra került, ahol a szerb csapatokkal ütköztek meg. 1916. július 26-án gránát sebesítette meg, s ennek következtében fél karját elveszítette. A harc szüneteiben naplót vezetett, s ez alapján később megírta emlékeit. 1963-ban hunyt el.

1914. július hó 27. Délután 1 órakor jön a kisöcsém, Gyula, sírva fakadva:

- Ferenc bátyám, jöjjen haza, mert kell menni katonának.
- Menjünk, fiam, a háborúba.

Ekkor a feleségem, sírva fakadva az aratásból:

- Menjünk haza.

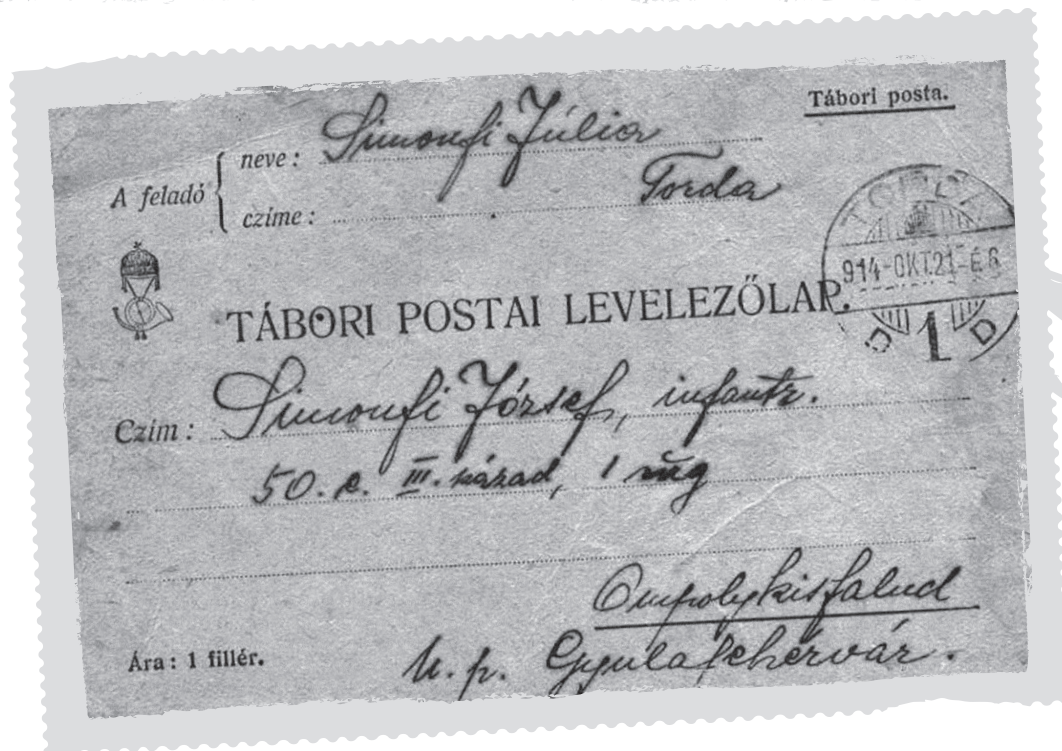
Július hó 27-én éjjel el is búcsúztam kedves szüleimtől, kedves feleségemtől, testvértől, rokontól és szomszédától. (...)

1914. augusztus hó 4-én jelentkeztem, és még azon nap beosztottak a marsba. Kifaszoltuk¹ a csukaszürke ruhát, egypár napra rá, azaz 12-én fel is eskettek, s még aznap bevagonezóztak és le Trebinjébe. (...)

¹ A német *fassen* igéből származik; jelentése: kivesz, átvesz (ruhát, ételmet).

1914. december hó 18-án bejöttünk Trebinjébe. (...) Hozták a karácsonyi ajándékokat a katonáknak. Valami játékot² is tanultunk az ünnepélyes kiosztásra. (...)

1914. dec. 24-én este meg is történt (a kiosztás), én is kaptam egy téli trikót, egy pár fehér váltót,³ egy üveg rumot. Ünnep másodnapján pedig kimentünk, és bejöttek a többiek, a bajtársaim, hogy ők is megkapják az ajándékot. Mi kint értük aztán az újvetet is, mégpedig zavar volt, mert az ellenség egy jó rajtaütéssel üdvözölt az új év beálltával. (...)

1915. augusztus 4-én és 5-én felejthetetlen gyakorlattunk volt a sziklák közt, mivel a gépfegyvert felvettük a hátunkra, mint valami rossz málhás állatok, úgy harcoltunk estétől reggelig, hogy sokan el voltunk már szédülve belé. Azért nem veszem ki én magamat sem, mivel Benke Zsiga bágyoni kollégám oldotta le a gépet a hátamról, s akkor összeestem s a szemem csak zöldült. Innen visszamentünk Páléra, ahol egy egész hetet pihentünk. Az erdőből szedtünk gombát, a lovak részére faszolt cukros malátát megpergeltük, mindez kitűnő jó volt. Augusztus végéig bizony kevés kenyeret élveztünk. (...)

1915. október 10-én. Az őrnagy úr is megsebesült, mégpedig a fején. A tüzelés tovább folyik, de az ellenség csak nyomul, az ágyújával nyomja a gyalogságunkat, úgy, hogy szemünk láttára a halottaink egymáson vannak. Besötétedik és elhangzik a parancs, hogy visszavonulni. Minden szakaszból 12 ember visszamaradt, de amikor a parancs el-

hangzott, nemhogy csendben, de égbekiáltással menekült ki merre tudott. A víz nagy volt, a Száva vize kiütött. Egy árkon kellett keresztül menni, ahol már ellepte az embert a víz. Én megtaláltam egy csónakot, amin a sebesülteket szállították keresztül, a gépet⁴ beledobtam, de én már nem mászhattam bele. Volt egy fűzfa, annak az ágába fogózkodtam, miközben az emberek nagy zajjal-lármával nyomultak, egyre jobban. Nyomult azonban az ellenség is, ütnek mindenkit agyba-főbe. Az egyik a vízben fuldoklik, én felmászok a fára, a tetejéből dobom bele magam a csónakba. Az is tele halottal. Valahogy túleveztem harmadmagammal, kiveszem a gépet a csónakból és nekivágok az éjszakának, nagy sötétségnek. Ahogy megyek, itt is hallom, hogy jaj, istenem, meghalok, gyere, testvér, segíts és ne hagyj itt. A bal felső kart fegyvergolyó érte, de nem veszélyesen, bekötöztem. A kiabálás még mindig tart, hát egyszer hallom megint a Száva víz zúgását. Az egyik vetkezik neki, szökik bele, úszni kezd, de bizony tíz métert sem mehet, és odalett. A másik bele akar ereszkedni a kardjába. Az egyik elkiáltotta magát: „Be vagyunk kerítve!” Én csak meghúztam magam egy fűzfa tövében, sárosan, vizesen, éhesen. Hová menjek? Itt töltöttem az éjszakát, hát megszűnik minden. Gondolom: merre is induljak, hol kapom meg a kollégáimat? Ki tudja, eljöhetnek, vagy ott maradtak. Egyszer csak arra jön Király Sándor és a zászlós úr. „Hát maga, Nagy? Elmenekülhetett?” Mondtam, hogy igen. De a többiekéről semmit sem tudok. Én

² Szindarabot.

³ Alsóneműt.

⁴ Géppuskát.

csak Hocza Pétert láttam, de az is csúnyán megsebesült, s másnap meg is halt. Átvitték a Száván és Progák községben eltemették. Megindultunk hát hárman, hogy megkeressük a többi bajtársunkat is, és kiértünk egy kis szigetre, ahol nem volt víz. Ott találtuk a fiúknak egy részét. Hoztak kenyeret, zupát, s mi neki az evésnek. Estefelé ismét mentünk támadni. Parancs jött rá, hogy muszáj előretörni, előrenyomulni és az ellenséget kiverni állásaiból. Előrementünk megint a mocsár szélére, de mikor ezt meglátták, iszonyú pergőtűzzel fogadtak. A gyalogságunk mind szakaszonként vonult előre, mi, gépfegyveresek is hason csúszva a sárban és a vízben. A fegyvertűz is nagy volt, nekem is átfúrta a hónom alján a ruhát egy golyó. Azt még észre sem vettem, hát egyszer csak hallom, hogy nagyot szól hátamon a kenyértarisznya. Hát egy dumm-dumm⁵ érte a flájskonzerváimat⁶ és mind szétverte. Csak nyomultunk tovább, de minél közelebb értünk, mind többen jöttek vissza sebesülten. Végül vissza kellett innen is vonuljunk. Visszatértünk, és elástuk magunkat, úgy, hogy ha azon éjjel támadnának, meg tudjuk védeni magunkat. Úgy délután négy órakor nagy lövöldözést hallunk, de hamar megszűnik. Estefelé ismét tűzbe fogtak. Azon a kis szigeten három ezred volt, úgyhogy egész védőkört alakítottunk. De hallom, ahogy mondják, hátulról is be vagyunk kerítve. Mi, géppuskások mindjárt leásunk magunkat, a gyalogságunkkal egyvonalban. Egyszer csak hallom, hogy hátulról is jönnek a golyók! Ejnye, hát mi ez? Csakugyan bekerítették, gondoltam. Egyszeribe megy a parancs tovább, hogy hátulról védekezzünk. Azonnal megfordítjuk a gépet, és neki a tüzelésnek. Látom közben, hogy sok ember vetkezik, ő inkább a vízbe fúl, de meg nem adja magát. Volt sok, aki a kardjába ereszkedett, és ott szörnyethalt. Hát egyszer halljuk, hogy elkiáltja magát a százados úr: „Tűzet szüntess, saját csapatunk!” Fújták a trombitát, a sípot, a fájeránst⁷, de nem hittük, mert úgy kitanul-

ták (a szerbek) magukat, hogy ha észrevették, kivel állnak szemben, mindjárt kiáltották, hogy „Ne lőj, testvér!” – hogy aztán agyonverjenek. Úgyhogy, amíg csakugyan kiderült, hogy mű⁸ a saját embereinket tettük tönkre, és ők is minket, én biza már tíz napja folyton két tűz között, sárban és vízben ültem. Megkaptam a hastífuszt.⁹

Forrás – Nagy Ferenc: *Kint a fronton*. In: Pillich László – Vetési László (szerk.): *Leírtam életem... Népi önéletírások*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1987. 97–114.

5 Angol ágyúlövedék.

6 Húskonzerv.

7 Feuer eistellen! – Tűzet szüntess!

8 Mi.

9 Baktérium okozta fertőző betegség; a szennyes kéz, tárgy, élelmiszer terjeszti.

Az első világháború sok-sok íróét ösztönzött arra, hogy Adöbbsenét regényben fogalmazza meg. Ilyenek: Erich Maria Remarque (*Nyugaton a helyzet változatlan*), John Dos Passos (*Három katona*), Ernest Hemingway (*Búcsú a fegyverektől*), Liviu Rebreanu (*Akasztottak erdeje*). Zalka Máté előbb az olasz, majd az orosz fronton harcolt. *Doberdo* című háborús regényének egyik szereplője mondja a következőket: „Kedvenc filozófusom állítása szerint hős az, aki előre eltökélt szándékkal, cselekedete

teljes tudatában életét teszi kockára a közjó érdekében. A hős pusztulásának pillanata a dicsőségnek kezdete, a magaviselete örök példaként marad a nép ifjúsága számára. A hős példája örökké lelkesíti az ifjúságot, és hősi tettekre serkenti.”

Kedves Olvasóink, tudjátok-e, településeitekről, családodtokból kik vettek részt az első világháborúban? Családodtok őriz-e a frontról küldött levelet, fényképet?

Ahonnán jössz

Soha ne felejtsd el, honnan jössz. Ez volt szüleim egyik leggyakoribb tanítása. Nem azt mondták, jó szájbarágósan vagy követelőzve, hogy tiszteljem őket, a falumbelieket, a származásomat, hanem inkább megjegyezték, ahányszor csak az arrogancia és orrot magasan hordás témája jött elő, *soha nem felejtsd el, ahonnán jössz*. De hát én nem is akarom elfelejteni, gondoltam akkoriban, bő kamasz koromban. Azonban jóformán még végig sem gondolhattam ezt, máris túl gyakran kerültem olyan helyzetbe, amikor egyszerű, falusi származásomat szégyenként éltem vagy élhettem meg. Hiszen láttam, városban bandák vannak, menő baráti társaságok, s a bandák mögött az ősi családok, gyakran még valami nemesi levél is a családi történetben, s bár ők maguk is éppen azon voltak, hogy szakítsanak szüleik-

mégis, attól, hogy nem felejtettem el, hogy egyáltalán eszembe jutott, könnyebb lett. Mert úgy tudtam hajmeresztő dolgokba belemenni, hogy tudtam, mindegy, hogy én annak idején, gyermekkoromban jónak vagy rossznak éltem meg valamit, az hozzájárult ahhoz, hogy most van merszem abba az újba, a kalandba, a kihívásba belevágni.

Tudtam, megedzettek a szüleim ahhoz, hogy bátran próbáljak ki új dolgokat, fejlődjek, immár az ő kívánságaiktól valóban többnyire függetlenül, a magam módján. És a kicsi csomagot, amivel útnak indultam, azt a batyucskát, amit szimbolikusan az iskolában adnak, hordoztam magamban, és mindannyiszor hálával gondoltam rá. Akkor is, amikor olyasmit követtem el, hogy biztosan tudtam, erről soha, de soha nem fogok a szü-

Kónya Eszter illusztrációja

kel, mégis ez a háttér mindennél erősebb szervezőerőként működött.

Folyamatosan szembesülnöm kellett azzal a nagy helyzettel, hogy szakítani szeretnék a szüleimmel, járni immár az én utamat, ami csakis az enyém, kizárólag, nem függ semmitől és senkitől, főleg a lelkifröccsöktől nem, ugyanakkor mélységesen fáj a szégyenérzet, ami a származási helyem miatt néha eltöltött. Ilyenkor bizony eszembe jutott, hogy sose felejtsem el, honnan jövök. Jó, jó, gondoltam, de attól nekem nem lesz könnyebb. És

leimnek beszélni. Mert ez már az én dolgom, félig még gyermekes, félig már felnőtt, mégiscsak a titok, ami felnőtté, tetteimért felelősséget vállaló emberré érlel.

Normális az, hogy a lázadást éled. Normális az, életed egy szakaszában, ha a szüleiddel homlokegyenest ellenkező irányban indulsz el. De vidd magadban a csomagot, amit tőlük kaptál, még akkor is, ha arról úgy érzed, az „csak” az életed. És akkor az ő erejükkel mész tovább, és mindkét lábad egyformán erősen tapossa az új utat.

Torockó avagy a kis helyek varázsa

Vannak olyan helyek, települések, amelyek egyetlen kép alapján is biztosan felismerhetők. Ilyen Torockó is. Hófehér házai és a mögöttük magasló Székelykő alapján könnyen beazonosítható.

Megközelítése annak a legkönnyebb, aki Torockó-szentgyörgyön lakik, hiszen a két település igen közel található egymáshoz. Mások Kolozsvár vagy Nagyenyed irányából érhetik el autóval vagy busszal. Jellemzőes házai, népviselete és a kis bemutató múzeumok, üzletek

Aki több napot tölt Torockón, az felkeresheti a szomszédos településen, Torockó-szentgyörgyön a várat, vagy kissé távolabb a tordai hasadékot, sóbányát.

Ami biztos: unatkozni még annak ellenére sem lehet ott, hogy a település elég kicsi, viszont bájos, kellemes, érdekes.

meglátogatása mellett ajánlott felkapaszkodni a jelzett úton a Székelykő sziklavilágába is.

Aki fél a magasságtól, sziklákon való kapaszkodástól, annak is megéri elindulni az úton, amely könnyen követhető, és már rövid kapaszkodó után igencsak varázslatos rálátás nyílik a településre.

Mindig megújulni

Sziasztok, olvasó barátaim, nagy változások történnének az életemben, és gondoltam, megosztom veletek is ezt a pörgést. Elköltöztem Európa egy másik országába, pontosabban Hollandiába. Az új helyszín új impulzusokat ad nekem, vannak negatívak is, de többnyire pozitív az energia, ami körülvesz. Furcsa számomra, hogy itt majdnem minden nap esik az eső, nem tudom, hogy bírják ezt az itteniek. Ennek ellenére hihetetlenül kedvesek és segítőkészek. Az utcán mindig visszamosolyognak rám, én meg nagyon szeretem, ha az emberek mosolyognak.

Bármennyire is meglepő, ezért egy eddig számomra is ismeretlen zenészpárost választottam az e havi rovat témájául. Két zenész a holland fővárosból, Amszterdamból. **Pieter Monzon** (Pete Philly) az MC, **Peter Perquin** (Perquisite) pedig *cellón* játszik és zenéket ír, vagyis ő a duó zenei „agya”. Zenéjükre legjellemzőbb a hip-hop, amit fűszereznek egy kis dzsesszel és soul-lal. Közis-

Egyediek és őszinték, ami nem árt, ha ilyen típusú zenét játszik valaki. Ugyanis a hip-hop, ahogyan az eddig bemutatott hip-hop előadók esetében is írtam, erősen képviseli a fiatalokat, a lázadást. A zenéjük azért jó, mert meg akarják váltani a világot, abban a pillanatban, amikor zenélnek, az egész világ az övék. Persze, mindez csak akkor lesz őszinte, ha közben nem esnek túlzásba, lényegében egyensúly kérdése a jó hip-hop is. Különösen azért izgalmas ez a páros, mert fúziózenét játszik, vagyis keveri a stílusokat. Tehát a megszokott hip-hopon túl más zenei alapokat is használnak, sőt, élő hangszereket is.

Például azért izgalmas a hip-hop és a celló párosítása, mert rájössz arra: ez a zene attól jó, hogy átjárás van a zenei stílusok között. Hatnak egymásra, kiegészítik egymást.

Második albumuk, amit kétszer is meghallgattam a napokban, a **Mystery Repeats** (2007), ugyanolyan színvonalasnak számít ebben a műfajban, mint első lemezük.

Nem marad más hátra, mint szokásos ajánlatom, hogy hallgassátok meg bátran az általam leginkább kedvelt számukat! A címe az, hogy *Greatful*, ami magyarul azt jelenti: hálás. Ezt a darabot még azért is érdemes meghallgatni, mert szerintem szép videót készítettek mellé a fiúk. Tehát irány a Youtube, éljen a hip-hop – és remélem, a sulis is izgalmas. ☺

Csodaszép napokat kívánok nektek innen, az esős Hollandiából!

MC: az a személy, aki a dalszövegeket ritmusosan mondja rá a zenére, a rapper kifejezést is használhatjuk rá ebben a helyzetben.

Celló: nagy hangterjedelmű vonós hangszer, és hasonlóan a hangszercsalád (hegedűcsalád) többi tagjához, vagyis a hegedűhöz, a brácsához és a nagybőgőhöz, szintén négy húrral rendelkezik.

mertek energikus élő előadásaiokról. A két előadó a **Pete Philly & Perquisite** néven vált ismertté.

Két albumuk jelent meg, első, debüt lemezük a **Mindstate** (2005), amelyet a holland kritika is nagyon szeretett.

Cimbi naplója

Szijasztok!

Sose gondoltam, hogy a fokhuzás jó lehet, de most már nyugottan leírhatom, hogy nincs job dolog mind mikor a matektanárnő fogait huzzák. Elmarattak a zórák, utánna nem tud beszélni, most várjuk a protézist. Minél később jön annál job. Olyan lesz a matek tanárnéni is mind a fizika. Neki is tetfoga lesz. Óra előtt beteszi a szájába sugy beszél. Vagyis inkább sistereg mind a vilanykapcsoló, met minden harmadik betűje söbetü, mert a protézise növésre van csinálva. Akkor se fogja szorítani a nyelvét ha nőni fog a szája. Edig csak a combjain csodálkoztunk, most már a fején is. Én megálapítottam és a zosztájtársaim egyetértetek velem, hogy páratlan feje van. Pontosan egy! Combja viszont legaláb 4, mind a két lábán. A multkor szoknyát vett, sakkor látuk jól, hogy bevan törődve a sok húrka a lábán. A disznókot ebbe a súlyba már levágják. Na, de neki nem kívánok semit, mert próbál rendes leni velünk. Igaz, sokat köszönhet nekünk, met alacsony volt a vérnyomása, sa doktor a receptre a mi osztájunkat írta fel. Vérnyomásnövelőnek. Azóta már vérnyomáscsökkentőt szed, ojan jól ótottunk rá.

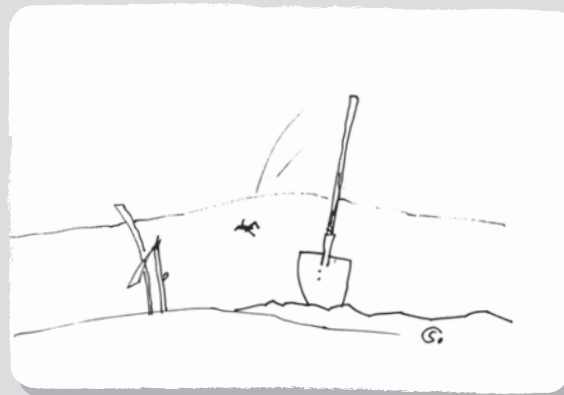
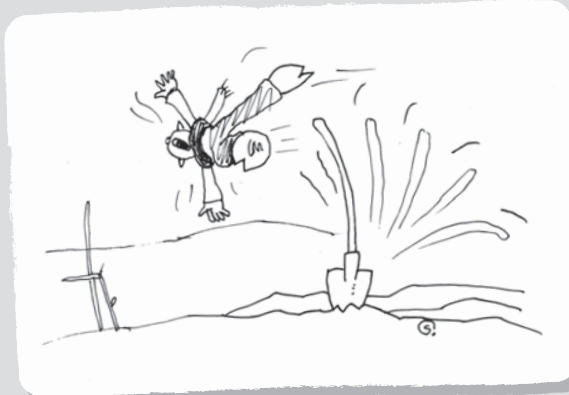
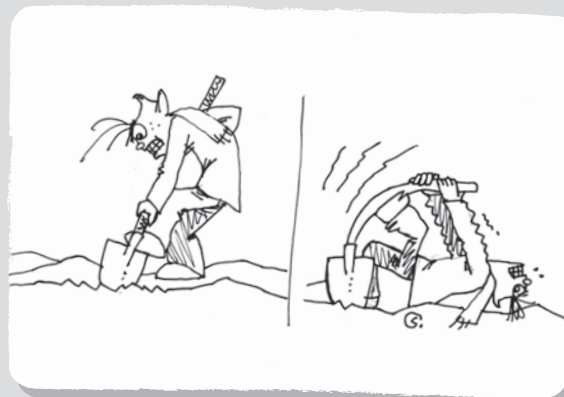
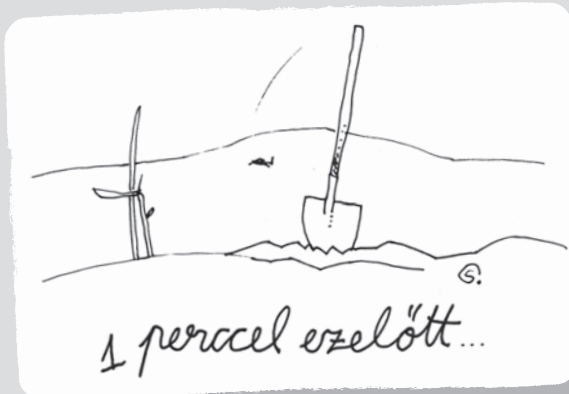
A zoszi is jól van. Sajnos. Rengeteg tervet készít, mert másodálásban tervező. Sajnos aszt hiszi, hogy mi Kőműves Kelemen felesége vagyunk, sminket akar a fal melé állítani. Vagy berakni a falba. Csakhogy mi sem vagyunk restek. Csak páran a zosztájból. Azok nem jöttek kirándulni se. A zoszi elvitt a Nimfaerdőbe. Izgatótan vártuk a csodát, de egy fa se volt, hogy bujócskázzunk. A zoszi aszonta, onnan az erdő neve, hogy régen sok fa volt ott, de kivágták. Akkor vótfa, most nimfa.

Egész nap odavoltunk, ebédre éterembe mentünk. Halászlé volt ebédre. Ojan leves, amejikbe fél órát kellett halászni, hogy valami zölcségdarab vagy rizs szem felakadjon a kanálra.

Hát így telik a ziskola, nem egy nagy duranás, de már gyűjtjük a pénzt a zosztájban petárdára. Akor lesz majd duranás.

Szijasztok. Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Ásó, kapa – nagy kaland!

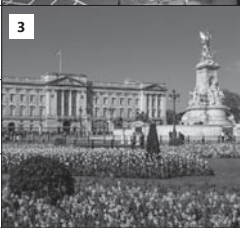

Csillag István rajzai

London

	London híres tere (1. kép)	Hidrogén vegyjele Lepusztít	Mérges kígyó Watt	Tova	Tetejére	Betaszít	RJ	Részeg	Német autójel	Férfinév	Ritka férfinév	A királynő lakhelye (3. kép)
Foszfor vegyjele	London híres hídja (2.) Tehénnév										Belga autójel YR	
Lendület			Földre hullat Idegen lánynev						Tűzfegyver Görbe része			
Seprű anyaga				Keresztül Téli sport			Bánk Bán szereplője Skálahang					
Van ilyen fagyí is					Magához híz Kálium vegyjele							Kiló, röviden Sirám
Mikszáth Kálmán hőse									A sugár jele		Értéke: 3,14 Emelő-szerkezet	
Német és osztrák autójel		Volt, rövid. Levesbe főzzük		1 		2 				Román Dániel A kocka más neve		
Római egyes	AI AÓ								Fülünk érzékeli Svéd autójel			
Balti nép												
Rossz bor				3 		4 			Francia Sára Harc, csata			
Ipszilon	Francia arany Oxigén módosulat									Liter, röviden	ZM Rabló, gonosztevő	
Coca .... üdítő										Indulatszó	Portugál autójel Jellegzetes szaglószerv	
A szavak jolly jokere			Kiszúr	Svájci város (AROSA)	Megelégel	Hosszú vállkendő	Zorro jele	Édeskés fűszer	Török méltóság Ragadozó madár			
Fonó-eszköz					Vízi sport Dátumrag					Végtelen rali! Tonna, röviden		
Szén és nitrogén vegyjele		Valami felé 60 perc					Orosz női név Útlevel					
Urán vegyjele	Régies hangulatú Strázsa				Dedóba jár Lángol					Erdélyi román Tehén mondja		
Van ilyen üveg is, hordó is					Kést fen Liter, rövid.				Mely tárgyra? Ku!			
Londoni tér, Nelson-szoborral (4. kép)	T											E

Csilleg István rajza

KÓNYA ÉVA

Az ősz színei magyar festők vásznain

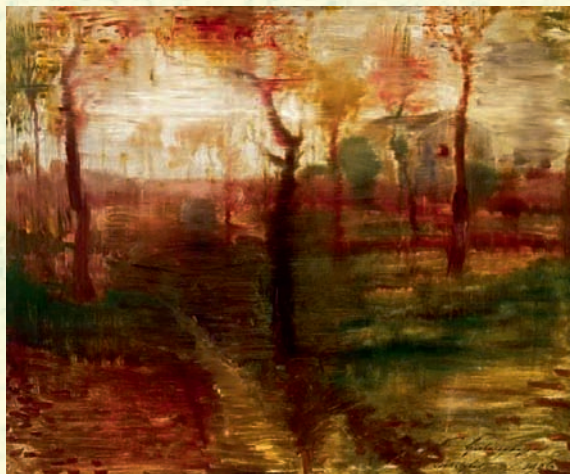
Paál László:
*Párizsi út a
fontainebleau-i
erdőben* (1877)

Paál László: *Faluszéle* (1871)

Báró
Mednyánszky
László: *Őszi táj*
(1890-es évek)

Gulácsy Lajos:
Titokzatos táj
(1906)

Kosztá József:
Tanya boglyákkal
(1930-as évek)

Szőnyi István: *Dunakanyar* (1940-es évek)

cimborá

**Rendeld meg
most
a Cimborát
a 2014-2015-ös
tanévre!**

Éves előfizetési díj: 30 lej
(3,75 lej / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is kifizetheted
(november 25-ig és január 25-ig)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
4 lej / lapszám

Keressd az iskolai terjesztőnél!

**Érdeklődj a 0752062885-ös
telefonszámon!**

Írj a cimboramail@gmail.com címre!

www.cimboranet